ECLI:LV:AT:2018:0724.C28295914.1.S

Lieta Nr.C28295914
SKC-165/2018
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Augstākā tiesa
SPRIEDUMS
Rīgā 2018.gada 24.jūlijā

Augstākā tiesa šādā sastāvā:
tiesnesis referents Aivars Keišs,
tiesnese Vanda Cīrule,
tiesnesis Valerijans Jonikāns

izskatīja rakstveida procesā civillietu sakarā ar /pers. B/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2016.gada 6.jūnija spriedumu SIA „Rīgas namu pārvaldnieks" prasībā pret /pers. B/ un /pers. C/ par īres līguma izbeigšanu, izlikšanu no dzīvojamās telpas bez citas dzīvojamās telpas ierādīšanas, īres un komunālo maksājumu parāda un līgumsoda piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] SIA „Rīgas namu pārvaldnieks" 2014.gada 7.maijā Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesā iesniedza prasības pieteikumu, kurā, pamatojoties uz likuma „Par dzīvojamo telpu īri" 2.panta pirmo daļu, 10.panta otro daļu, 11.[1] pantu un 28.[2] panta pirmās daļas 1. un 2.punktu un Civillikuma 1587., 1672., 1717., 1720.pantu, lūdza:

1) izbeigt /datums/starp sabiedrību ar ierobežotu atbildību (turpmāk SIA) „Kurzemes namu apsaimniekotājs" un /pers. B/ noslēgto dzīvojamās telpas īres līgumu Nr./numurs/;

2) izlikt /pers. B/ un /pers. C/ no dzīvojamās telpas /adrese A/, bez citas dzīvojamās telpas ierādīšanas;

3) piedzīt solidāri no /pers. B/ un /pers. C/ SIA „Rīgas namu pārvaldnieks" labā īres un komunālo maksājumu parādu 9307,18 EUR par laiku no 2004.gada 1.aprīļa līdz 2014.gada 1.augustam un līgumsodu 8244,32 EUR par laiku no 2008.gada 3.aprīļa līdz 2014.gada 1.augustam;

4) noteikt SIA „Rīgas namu pārvaldnieks" tiesības saņemt likumiskos procentus no piedzītās parāda summas līdz sprieduma izpildei.

Prasības pieteikumā norādīti šādi apstākļi.

[1.1] Pēc SIA „Kurzemes namu apsaimniekotājs" reorganizācijas dzīvojamās mājas /adrese A/, pārvaldīšanas tiesības saskaņā ar /datums/dzīvojamo māju pārvaldīšanas līgumu Nr./numurs/tika nodotas SIA „Rīgas namu pārvaldnieks".

[1.2] /pers. B/ nav norēķinājies par dzīvojamās telpas /adrese A/, īri, apsaimniekošanu un sniegtajiem komunālajiem pakalpojumiem.

Atbilstoši dzīvojamās telpas īres līguma Nr./numurs/ 2.4.punktam īrniekam ir pienākums par dzīvojamās telpas īres, apsaimniekošanas izdevumu un maksas par sniegtajiem komunālajiem pakalpojumiem samaksas termiņa nokavējumu maksāt līgumsodu.

[2] Ar Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2014.gada 16.septembra spriedumu prasība apmierināta.

[3] Rīgas apgabaltiesa, izskatījusi lietu sakarā ar /pers. B/ apelācijas sūdzību, ar 2016.gada 6.jūnija spriedumu prasību apmierināja un izbeidza īres līgumu Nr./numurs/, izliekot /pers. B/ un /pers. C/ no dzīvojamās telpas /adrese A/, bez citas dzīvojamās telpas ierādīšanas un piedzenot solidāri no atbildētājiem prasītājas labā īres un komunālo maksājumu parādu 9307,18 EUR par laiku no 2004.gada 1.aprīļa līdz 2014.gada 1.augustam, līgumsodu 8244,32 EUR par laiku no 2008.gada 3.aprīļa līdz 2014.gada 1.augustam un tiesas izdevumus 854,96 EUR.

Spriedumā norādīti šādi motīvi.

[3.1] Pirmās instances tiesas sprieduma pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tādēļ apelācijas instances tiesa saskaņā ar Civilprocesa likuma 432.panta piekto daļu pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai.

[3.2] Ar tiesai iesniegtajiem rakstveida pierādījumiem apstiprinās, ka īres, apsaimniekošanas un sniegto komunālo pakalpojumu maksas parāda kopsumma ir 9307,18 EUR. Saistība īrniekam norēķināties par īri un saņemtajiem komunālajiem pakalpojumiem nodibināta ar /datums/dzīvojamās telpas /adrese A/, īres līgumu Nr./numurs/. Šāds pienākums paredzēts arī likuma „Par dzīvojamo telpu īri" 2. un 12.pantā, kā arī Civillikuma 1587. un 1672.pantā.

Saskaņā ar dzīvojamās telpas īres līgumu Nr./numurs/ (2.4.punkts) īrnieks ir uzņēmies saistību maksāt līgumsodu par dzīvojamās telpas īres, apsaimniekošanas izdevumu un maksas par sniegtajiem komunālajiem pakalpojumiem samaksas termiņa nokavējumu.

Atbildētāji nav apstrīdējuši prasītājas iesniegto īres, apsaimniekošanas izdevumu, samaksas par sniegtajiem komunālajiem pakalpojumiem parāda un līgumsoda aprēķinu.

[3.3] Atbilstoši Civilprocesa likuma 156.panta pirmajai daļai pirmās instances tiesa, atzīstot /pers. B/ neierašanās tiesā iemeslus par neattaisnojošiem, pamatoti 2014.gada 10.septembrī izskatīja lietu atbildētāja prombūtnē. Līdz ar to nav pieļauts pušu sacīkstes principa pārkāpums, uz ko norādīts apelācijas sūdzībā.

[4] Par minēto spriedumu /pers. B/ iesniedza kasācijas sūdzību, kurā lūdz pārsūdzēto spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai.

Sūdzībā norādīti šādi argumenti.

[4.1] Nav izpildītas Civilprocesa likuma 451.panta prasības, jo tiesa nav novērtējusi lietā nodibinātos apstākļus un pierādījumus tādā apjomā, lai saskaņā ar minēto pantu taisītu kā faktiskajiem, tā arī juridiskajiem apstākļiem atbilstošu spriedumu.

[4.2] Nav novērtēts apstāklis, ka, izskatot lietu 2014.gada 10.septembra tiesas sēdē /pers. B/ prombūtnē, atbildētājam tika liegta iespēja realizēt savas procesuālās tiesības sacīkstes formā.

Tāpat nav novērtēts apstāklis, ka prasītāja noklusējusi strīda izspriešanā būtisku faktu, proti, ka dzīvojamās telpās /adrese A/, deklarēta dzīvesvieta nepilngadīgai personai, kas liecina par Civillikuma 1.panta pārkāpumu.

Minēto apsvēruma dēļ tiesas spriedumu nevar atzīt par atbilstošu likuma prasībām.

[5] Ar Augstākas tiesas tiesnešu kolēģijas 2017.gada 26.janvāra rīcības sēdes lēmumu ierosināta kasācijas tiesvedība lietā sakarā ar /pers. B/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2016.gada 6.jūnija spriedumu daļā, ar kuru no atbildētajiem prasītājas labā solidāri piedzīts līgumsods un tiesas izdevumi, nododot lietu šajā daļā izskatīšanai rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[6] Pārbaudījusi sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Augstākā tiesa atzīst, ka pārsūdzētais spriedums atceļams daļā, ar kuru no atbildētājiem prasītājas labā solidāri piedzīts līgumsods un tiesas izdevumi, nododot lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[6.1] SIA „Rīgas namu pārvaldnieks" prasījumu par līgumsoda 8244,32 EUR piedziņu pamatojusi ar to, ka /pers. B/ un /pers. C/ īres līgumā Nr./numurs/ paredzētajā termiņā un kārtībā nav norēķinājušies par dzīvojamās telpas /adrese A/, īri, apsaimniekošanu un sniegtajiem komunālajiem pakalpojumiem.

Civillikums 1716.panta trešā daļa noteic, ka līgumsods par saistību nepienācīgu izpildi vai neizpildīšanu īstā laikā (termiņā) var tikt noteikts pieaugošs, taču kopumā ne vairāk par 10 procentiem no pamatparāda vai galvenās saistības apmēra, bet 1717.pants, ar kuru SIA „Rīgas namu pārvaldnieks" pamatojusi prasījumu par līgumsoda piedziņu, noteic, ka līgumsoda apmēru noteic līdzēji, un tas nav aprobežots ar zaudējumu lielumu, kādi paredzami no līguma neizpildīšanas, taču tam jābūt samērīgam un atbilstošam godīgai darījumu praksei.

Līgumsods ir saistības pastiprinājums un šāds tiesību instruments var pildīt zaudējumu kompensēšanas, prevencijas un pat sodīšanas funkciju. Viens no civiltiesiskās apgrozības pamatprincipiem ir ekvivalences princips. Tas nozīmē, ka katram savas tiesības jāīsteno labā ticībā un viņš nedrīkst nepamatoti iedzīvoties uz cita rēķina. Līgumsods, kas pakāpeniski palielinās procentuālu vai konkrētu naudas summu pieskaitīšanas ceļā, pārvēršas par nenoteiktu lielumu. Tas ir pretrunā ar definīcijā lietotā termina pametums jēgu. Pēc civiltiesisko attiecību būtības pametumam, ko kāds uzņemas ciest saistību neizpildīšanas gadījumā, jābūt tādam, kam parādnieks piekrīt apzināti un tam jābūt samērīgam (sk. *likumprojekta „Grozījumi Civillikumā", kas stājas spēkā 2014.gada 1.janvārī, anotāciju, pieejams:*http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/3C0A3795A906DBBBC2257AFB0040E85C?OpenDocument).

[6.2] Civillikuma 1724.[1] pants noteic, ka tiesa samazina pieprasīto līgumsodu līdz saprātīgam apmēram, ja tas ir pārmērīgs, salīdzinot ar neizpildīšanas vai nepienācīgas izpildīšanas radīto zaudējumu vai ņemot vērā citus apstākļus.

Latvijas Republikas Saeimas 2013.gada 20.jūnija sēdes stenogrammā norādīts: „Šeit mēs [..] kardināli mainām šo situāciju [..]. Proti, mēs nevis paredzam tiesai tiesības vērtēt līgumsoda samērīgumu, bet nosakām, ka tiesai faktiski ir obligāti jāsamazina līgumsods, ja tas ir pārmērīgs, atbilstoši Civillikuma 1724.[1] panta traktējumam (sk. *Saeimas 2013.gada 20.jūnija sēdes stenogrammu par likumprojektu „Grozījumi Civillikumā", pieejams:* http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/F88F1416A55FA3BEC2257BA400425168?OpenDocument).

Minētā materiālo tiesību norma ir imperatīva, tā tiesai uzliek pienākumu vērtēt piedzenamā līgumsoda apmēra samērīgumu un konstatējot, ka tas ir pārmērīgs, vai arī ņemot vērā citus apstākļus, to samazināt līdz saprātīgam apmēram.

Šāds tiesību normas tulkojums, proti, ka tiesai ir pienākums vērtēt līgumsoda samērīgumu un taisnīgumu, kā arī pamatot piedzenamā līgumsoda apmēru, nostiprinājies judikatūrā (sk. *Augstākās tiesas 2008.gada 14.maija sprieduma lietā Nr.SKC-212 (C30269404) 17.punktu, 2010.gada 21.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKC-113 (C30316105) 10. un 11.punktu, 2016.gada 12.maija sprieduma lietā Nr.SKC-157 (C33350711) 6.punktu*).

Izskatāmajā lietā apelācijas instances tiesa, apmierinot prasību un piedzenot līgumsodu prasītājas norādītajā apmērā, vispār nav pieskārusies jautājumam par tā apmēru, proti, tiesa nav vērtējusi, vai piedzenamā līgumsoda apmērs ir samērīgs un taisnīgs, aprobežojoties ar norādi, ka atbildētāji nav apstrīdējuši prasītājas iesniegto līgumsoda aprēķinu.

Tādējādi apelācijas instances tiesa nav izpildījusi Civillikuma 1724.[1] panta prasības.

Minēto apsvērumu dēļ pārsūdzēto spriedumu daļā par līgumsoda piedziņu nevar atzīt par likumīgu un pamatotu, tādēļ tas šajā daļā atceļams.

Tā kā tiesāšanās izdevumu atlīdzināšana atkarīga no tiesas apmierināto prasījumu apmēra, vienlaikus atceļams spriedums arī daļā par tiesāšanās izdevumu piedziņu.

[7] Atbilstoši Civilprocesa likuma 458.panta otrajai daļai, atceļot spriedumu, /pers. B/ atmaksājama drošības nauda 142,28 EUR.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Augstākā tiesa

nosprieda:

atcelt Rīgas apgabaltiesas 2016.gada 6.jūnija spriedumu daļā, ar kuru no /pers. B/ un /pers. C/ SIA „Rīgas namu pārvaldnieks" labā solidāri piedzīts līgumsods 8244,32 EUR, valsts nodeva 847,13 EUR, ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi 7,83 EUR un nodot lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Atmaksāt /pers. B/ drošības naudu 142,28 EUR (viens simts četrdesmit divus *euro* un 28 centus).

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnesis A.Keišs

Tiesnese V.Cīrule

Tiesnesis V.Jonikāns